

Vlaams
Parlement

stuk **649** (2009-2010) – Nr. 1
ingediend op 14 september 2010 (2009-2010)

Voorstel van resolutie

van de heer Herman Schueremans, mevrouw Vera Van der Borght,
de heren Sven Gatz en Karlos Callens en de dames Lydia Peeters,
Annick De Ridder en Gwenny De Vroe

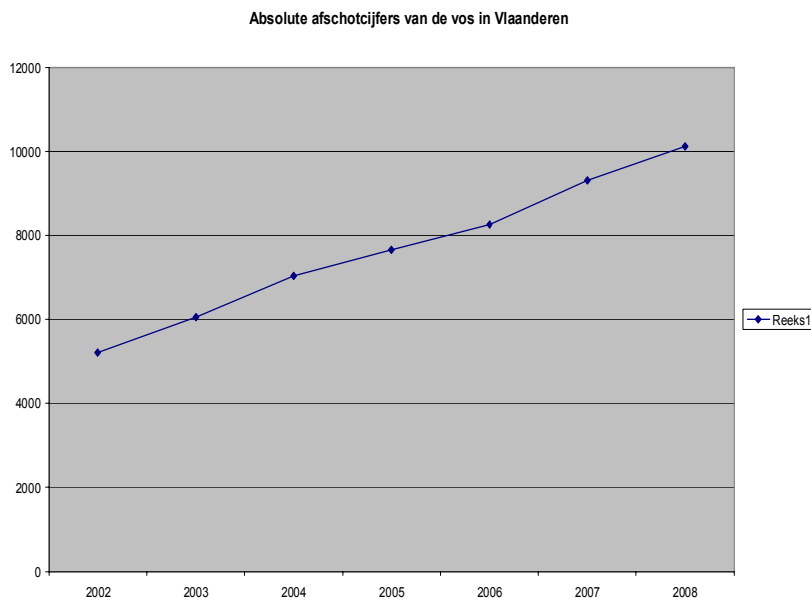
betreffende ruimere bejagingsmogelijkheden
van de vos in Vlaanderen

Dit voorstel van resolutie werd, wat mevrouw Annick De Ridder betreft,
op 10 januari 2014 ingetrokken.

TOELICHTING

1. Inleiding

De vos (*Vulpes vulpes*) vindt men in het gehele holarctische gebied terug. Dat wil zeggen dat hij voorkomt in heel Noord-Amerika tot aan Mexico, Europa, Noord-Afrika en Azië, behalve het zuidelijke deel van het Arabisch Schiereiland, Zuid-Azië en Zuidoost-Azië. In de rode lijst van de International Union for Conservation of Nature (IUCN) staat de vos gecatalogeerd als 'Least Concern'¹. Dat wil zeggen dat na toetsing aan diverse criteria de staat van instandhouding van de vos als zeer gunstig wordt beschouwd, ook in landen waar hij zeer intensief wordt bejaagd, zoals in al de ons omringende landen.

In West-Europa heeft de vos sedert het midden van de vorige eeuw globaal gezien een spontane populatie-uitbreiding gekend. In Vlaanderen vinden we eenzelfde trend terug. In de jaren 60 werden de eerste vossen in Vlaanderen gesignaleerd en vanaf de jaren 80 nam de rekolonisatie concrete vormen aan met als gevolg dat sedert de jaren 90 de vos overal in Vlaanderen terug te vinden is.

De vos kent een bijzonder groot aanpassingsvermogen waardoor hij zich in nagenoeg alle biotooptypes en in de nabijheid van de mens heeft weten te vestigen. Hij is een opportunistische omnivoor, zijn voedselkeuze is dus zeer heterogeen. Het hoofdaandeel bestaat uit kleine zoogdieren. Het aandeel vogels kan aanzienlijk zijn, waarbij het vooral gaat om grondlevende soorten (eenden, hoenderachtigen) of jonge dieren². Ook ongewervelden, valfruit en aas (verkeersslachtoffers) zijn in zijn voedselpalet terug te vinden. In het voorjaar – tijdens de broedperiode – blijkt het aandeel van eieren, hoenderachtigen en grondbroeders groter te zijn. Op koloniebroeders kan de vos een zeer nefaste invloed uitoefenen.

In Noorwegen onderzocht Manuela Panzacchi de predatie van reekitsen door de vos tussen 1991 en 2004. Op het eiland Jöa en in de provincies Hedmark en Akerhus bleek respectievelijk 50%, 52% en 64% van de reekitsen gepredeerd te worden binnen de eerste drie levensmaanden³. Analooog onderzoek in Zweden toonde dezelfde vaststellingen

¹ IUCN 2010, Red List of Threatened Species.

² Verkem S., et al. 2003, *Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002*.

³ Panzacchi M., et al. 2007. *The ecology of red fox predation on roe deer fawns with respect to population density, habitat and alternative prey*.

aan. Mogen we deze Scandinavische conclusies ongenueanceerd transponeren naar onze Vlaamse biotopen? Waarschijnlijk niet, omdat hier een heel divers voedselaanbod aanwezig is.

Omdat de vos zich net in alle biotooptypes en dicht bij de mens heeft weten te vestigen, zorgt hij vaak voor overlast door het roven van klein- en pluimvee. Door het grote aanbod van neerhofdieren zijn de nestverliezen binnen de vossenworp tot een minimum herleid, waardoor de vossenpopulatie zich de laatste jaren explosief heeft kunnen uitbreiden. De worpgrootte varieert in Europa tussen de 3 en 5 jongen. In Vlaanderen heeft men aan de hand van placentallittekens bij de onderzochte vosmoeren vastgesteld dat er een worpgrootte is van 6,64 jongen per nest⁴.

Om zijn energiehuishouding op peil te houden neemt de vos dagelijks tussen 0,35 en 0,55 kg voedsel op⁵. Als voedselopportunist en cultuurvolger past de vos zich aan nagenoeg alle situaties aan, hetgeen leidt tot enorme verschillen in voedselopname per seizoen en per regio. Dat blijkt onder meer uit studies naar het vossendieet in de Duitse Alpen⁶, in Zwitserse steden⁷ en in de Nederlandse provincie Zuid-Limburg⁸.

Vlaanderen heeft veel steden met verstedelijkte buurgemeenten en kent een door lintbebouwing doorsneden buitengebied. Dat zorgt ervoor dat de mens nooit ver weg is van de natuur. Dat zorgt tegelijkertijd voor een enorm aanbod aan antropogeen voedsel voor de vos: vlees- en keukenafval, verwerkte levensmiddelen, neerhofdieren, huisdiervoedsel en fruit. De vos kent de wet van de minste inspanning heel goed. Waarom een snel vluchtende haas achterna zitten als hij zich een nacht tegoed kan doen aan een opengereten vuilniszak?

In Vlaanderen heeft het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) de voedselsamenstelling van de vos onderzocht⁹. Tussen 1998 en 2001 werd ongeveer 26 kg maaginhoud van gestrekte vossen onderzocht. Ongeveer 70% van die inhoud kon geïdentificeerd worden: 23,7% (woel)muizen en ratten, 16,9% konijnen en hazen, 15,8% hoenderachtigen, 6,18% dierlijk afval en 6,9% fruit. Over de overige maaginhoud konden we in de literatuur niets terug vinden. In de hierboven aangehaalde studie vinden we niets terug van eieren in de maaginhoud. Uit een Nederlands onderzoek naar predatie bij weidevogels blijkt de vos de grootste legselpredator te zijn van de nesten van weide- en akkervogels¹⁰. Misschien bestaat de niet-geïdentificeerde 30% voor een deel uit eieren.

– Zelfregulerende vossenpopulatie

De beschikbaarheid van het voedsel heeft natuurlijk een invloed op de densiteit van de vossenpopulatie. De vossenpopulatie kan men indelen in territoriale en niet-territoriale vossen. Een territorium heeft de omvang die nodig is om de familie die het territorium bezet, van voedsel te voorzien. Die familie bestaat meestal uit een rekel en een alfamoer. Hiernaast verblijven er mogelijk nog dochters uit het vorige nest in het territorium die na

⁴ Van Den Berge K., et al. 2009, *Vossenonderzoek aan het INBO*.

⁵ Van Den Berge K., 2005, *Voedselécologie van de vos in Vlaanderen. Vlaams vossensymposium*.

⁶ Hartová-Nentvichová M. et al. 2009, *Variation in the diet of the red fox (Vulpes vulpes) in mountain habitats: Effects of altitude and season*.

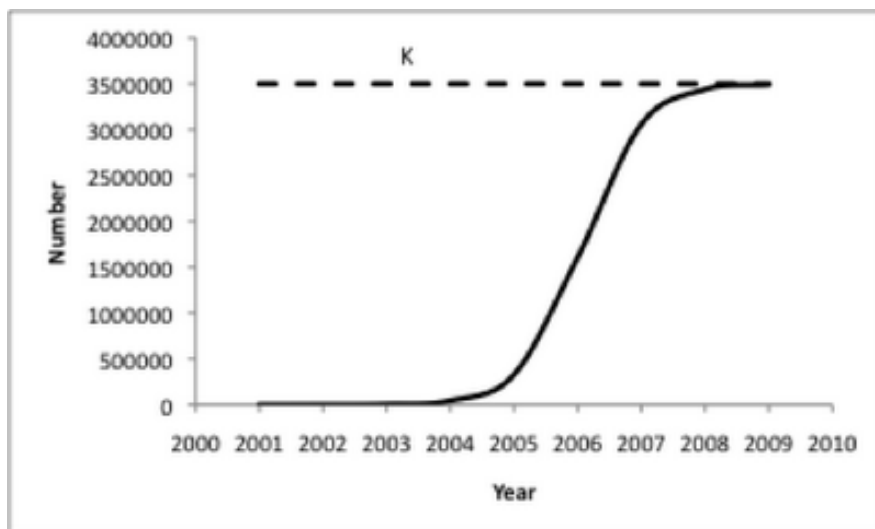
⁷ Contesse P., et al. 2004, *The diet of urban foxes (Vulpes vulpes and the availability of antropogenic food in the city of Zurich, Switzerland)*.

⁸ Mulder J.L., et al. 2004, *Ecologisch onderzoek aan geschoten vossen in Zuid-Limburg, 2002-2003 met aanbevelingen voor het beheer van de vossenpopulatie in relatie tot hamsterpredatie*.

⁹ Van Den Berge K., 2005, *Voedselécologie van de vos in Vlaanderen. Vlaams vossensymposium*.

¹⁰ Teunissen W.A., et al. 2005, *Predatie bij weidevogels. Op zoek naar de mogelijke effecten van predatie op de weidevogelstand. Sovon-onderzoeksrapport*.

het tweede levensjaar een eigen territorium opzoeken (betamoeren). Uit onderzoek aan het INBO (K. Van Den Berge)¹¹ bleek een territorium in de Vlaamse Ardennen, dat als een ideale biotoop wordt beschouwd, een orde van grootte van 1 tot ca. 10 km² te hebben. Aan de hand van het aantal embryo's per adulte moervos en het aantal nesten per km² berekende Van Den Berge ook het aantal vossen per 100 km². Hierbij kwam hij op een gemiddelde van 157 vossen per 100 km² in het najaar met een topwaarde die net onder de 2 dieren per km² lag. Omgeleid levert dat in de Vlaamse Ardennen een gemiddelde voorjaarsstand van 0,75 dieren per km².

Volgens Van Den Berge zal de vossenpopulatie zichzelf reguleren/beperken. Daarbij wordt er echter van een theoretisch predator-prooi-model uitgegaan, waarbij de daling van de prooipopulatie een daling van de vossenpopulatie teweeg zal brengen. Het verloop van de populatiedensiteit in verhouding tot de tijd ziet er als volgt uit (zie afbeelding). Het onderste vlakke gedeelte van de curve toont het moeizaam op gang komen van de populatiegroei. Bij een gering aantal individuen worden er weinig nakomelingen geproduceerd waardoor de populatie slechts traag kan aangroeien. Het steile middenstuk geeft de exponentiële fase in de groei aan. In die fase is de reproductie zeer hoog doordat de jongen van de vorige generatie mee voor nieuwe generaties zorgen. In 1995 bevond Vlaanderen zich in deze exponentiële fase. De exponentiële groei zal uiteindelijk afzwakken en overgaan naar een constante populatiedichtheid (het bovenste vlakke gedeelte van de curve). Daarbij is de populatiegroei gestopt en schommelt de dichtheid rond een vaste waarde. De waarde waaromheen de populatie zal schommelen, hangt volledig af van externe factoren zoals voedselaanbod, biotoop, nestgelegenheid enzovoort.

De regulering van de populatie van de predator door de populatie van de prooi soort komt voornamelijk voor bij predators die gespecialiseerd zijn in een bepaalde prooi soort. Een goed voorbeeld is de Canadese lynx, die de cyclische oscillatie van zijn prooi soort, de Amerikaanse haas, volgt¹². De regulering van de populatie van de predator door de populatie van de prooi soort zal veel minder oscillaties vertonen wanneer de predator verschillende prooi soorten heeft en wanneer de soort zich tegoe doet aan antropogeen voedsel, zoals de vos. Zo kunnen sommige predators stabiele populatiedichtheden behouden door over te schakelen op alternatief voedsel (prooi soort) wanneer hun belangrijkste prooi soort zeldzaam wordt. Dat vinden we bijvoorbeeld bij de bosuil (*Strix aluco*) terug waarbij de populatie redelijk stabiel blijft ondanks de grote fluctuaties van de kleine knaagdieren die dienen als hun belangrijkste prooi soorten¹³. Bovendien zal de vos niet enkel overschakelen op andere prooi soorten maar ook op antropogeen voedsel en gecultiveerde gewassen.

¹¹ Van Den Berge K. 2005, *Populatie-ecologie van de vos in Vlaanderen. Vlaams Vossensymposium*.

¹² Krebs C.J. 2001, *Ecology. The experimental Analysis of Distribution and Abundance*.

¹³ Ibidem.

Omdat een territorium van een vos gecorreleerd is aan het voedselaanbod en juist omdat de vos een voedselopportunist en -generalist is, zullen de territoria in Vlaanderen kleiner zijn en zal derhalve de dichtheid van de vossen in Vlaanderen hoger zijn, dan bijvoorbeeld in de Schotse Highlands. Zodoende zal ook de predatiedruk hoger zijn. Bovendien weten wetenschappers niet hoelang de exponentiële fase van de curve nog zal blijven aanhouden in Vlaanderen, het afgeplatte deel van de curve – de constante populatiedichtheid – is blijkbaar nog niet bereikt. Daardoor kan de biodiversiteit al sterk achteruitgegaan zijn voordat de populatie van de vos zal stabiliseren, hetgeen we bijvoorbeeld in het Zwin al konden vaststellen. De instandhoudingsdoelstellingen (het behalen van de ‘gunstige staat van instandhouding’) van diverse Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijnsoorten komen daardoor onder druk te staan.

Uit de statistieken van het INBO blijkt het gemiddelde aantal geschoten vossen per 100 ha (mediaan) 0,75 te bedragen voor de geanalyseerde periode van 1998-2007. Uit de gerapporteerde afschotcijfers blijkt eveneens dat de mediaan door de geanalyseerde periode heen stijgt¹⁴. De najaarsstand, de populatie voor de aanvang van het jachtseizoen, bedraagt tussen de 160 en 200 vossen per 100 km²; dat komt overeen met één vos op een territorium van ongeveer 50 à 65 ha. In een door lintbebouwing doorsneden Vlaams landschap zorgt dat al snel voor een conflictsituatie met houders van neerhofdieren. Uit verschillende mediaberichten en klachten van mandatarissen en bezorgde burgers blijkt dat er vraag is naar een meer intense vorm van bejaging of bestrijding van de vos in Vlaanderen.

– Instandhoudingsdoelstellingen

Vlaanderen heeft een aantal Europese Habitat- en Vogelrichtlijngebieden afgebakend, waarbinnen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd worden voor onder andere hamster, hazelmuis, nachtzwaluw, velduil, kwartelkoning, blauwe kiekendief, bruine kiekendief, grauwe kiekendief, strandplevier, kluut, steltkluut, fuut, roerdomp, woudaap, purperreiger, bergeend, krakeend, wintertaling, slobbeend, tafeleend, kuifeend, porseleinhoen, wulp, zwartkopmeeuw, kokmeeuw, stormmeeuw, kleine mantelmeeuw, grote stern, visdief en dwergstern.

Die vogelsoorten zijn grondbroeders, wat wil zeggen dat de dieren hun nest maken op of net boven de grond. Doordat ze hun nesten op de grond maken, vallen ze vlugger ten prooi aan de vos. Uit verschillende studies is gebleken dat onder meer de wulp, visdief en nachtzwaluw regelmatig deel uitmaken van het dieet van de vos¹⁵. Bepaalde Vlaamse populaties van de hierboven aangehaalde diersoorten leveren een matige tot zeer belangrijke bijdrage tot de instandhouding van de soort in Noordwest-Europa en sommigen worden op de rode lijst als kwetsbaar aangegeven.

Onderzoek in de Nederlandse provincie Zuid-Limburg toonde aan dat 79% van de hamsterpopulatie sterft door predatie, waarvan 40,5% door de vos en 17,7% door de marter¹⁶. In Nederland heeft men kunnen aantonen dat een van de drie hoofdoorzaken van de afname van de broedsuccessen van de bruine kiekendief te wijten was aan predatie door de vos van de eieren en de kuikens¹⁷. Bovendien is door dezelfde vorsers aangetoond dat

¹⁴ Scheppers T., Casaer J. 2008, *Wildbeheereenheden – statistieken: rapportering en verwerking over de periode 1998-2007*.

¹⁵ Niewold FJJ & Jonkers DA. 1999. *Ruim baan voor de vos*. Rapport 447. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Wageningen; Fletcher K. et al. 2010, *Changes in breeding success and abundance of ground-nesting moorland birds in relation to the experimental deployment of legal predator control*. Journal of applied ecology 47: 263-272.; Bijlsma RG. 2006. *Effecten van menselijke verstoring op grondbroedende vogels van Planken*; Hyde, D.A. 1997, *Special animal abstract for Sterna hirundo (common tern)*.

¹⁶ La Haye M. et al. 2008, *Is de Hamster gebaat bij bejaging van de Vos?*.

¹⁷ Dijkstra C. & M. Zijlstra, 1997, *Reproduction of the Marsh Harrier Circus aeruginosus in recent land reclamations in The Netherlands*.

er voedselcompetitie optreedt tussen de grauwe kiekendief en de vos, wat betreft de kleine en middelgrote gewervelden. De kiekendieven zijn in hun voedselkeuze minder flexibel en dus neemt de populatie van de grauwe kiekendief af waar zich een hoge vossenpopulatie bevindt.

De Vlaamse klutenpopulatie is op Europees niveau van zeer groot belang. Momenteel ligt 34% van de broedkolonies in Vlaanderen buiten de afgebakende Vogelrichtlijngebieden¹⁸; enkel een lagere vossenpopulatie beogen in de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden heeft dus geen zin. In Hongarije toonde men aan dat 86% van de gefaalde klutennesten door predatoren werden vernield; 81% door de vos of de das, 19% door de bruine kiekendief en de geelpootmeeuw¹⁹. Uit dat onderzoek leidde men af dat de predatiedruk een van de belangrijkste factoren is op het uitkipsucces van koloniebroeders. In Schleswig-Holstein toonde men zelfs aan dat alle klutennesten in het onderzoeksgebied werden vernield door de aanwezige vossen. De onderzoekers toonden aan dat wanneer deze predator (voornamelijk van de eieren) verder zou toenemen en permanent in de broedplaatsen aanwezig zou zijn, sommige habitats als broedplaats niet meer bruikbaar zullen zijn voor de kluut. Mogen we in het Zwin dezelfde conclusies trekken?

De doelstelling van de Vlaamse overheid is het verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied van de actuele populaties door onder meer het uitbreiden van (kust)polderreservaten. Het aanleggen van reservaten is goed voor het beperken van externe invloeden die veroorzaakt worden door de menselijke activiteit zoals landbouw, wandelaars en loslopende honden. Maar enkel nieuwe leefgebieden aanleggen voor diverse soorten zonder oog te hebben voor een stijgende predatiedruk in Vlaanderen is verloren energie. Het moet een complementair verhaal worden: ijveren voor meer leefgebieden en aandacht voor een beperkte predatiedruk.

De zeer recente studie van Fletcher et alii uit 2010 herhaalde wat diverse andere studies al aangetoond hebben. Herstel van bepaalde populaties kan slechts succes kennen wanneer aan predatorcontrole wordt gedaan, in hoofdzaak van de vos, de kraai en de ekster²⁰.

Het onderzoek liep over een periode van acht jaar in heide- en weidegebied in Northumberland in het noorden van Engeland. In die regio werden vier soortgelijke gebieden afgebakend van ongeveer 10.000 ha waarbinnen de broedsuccessen en het voorkomen van een aantal grondbroeders werd onderzocht, waaronder kievit (*Vanellus vanellus*), goudplevier (*Pluvialis apricaria*), wulp (*Numenius arquata*), Schots sneeuwhoen (*Lagopus lagopus scoticus*), graspieper (*Anthus pratensis*), watersnip (*Gallinago gallinago*) en veldleeuwerik (*Alauda arvensis*) in relatie tot de predatiedruk van de vos (*Vulpes vulpes*) en de zwarte kraai (*Corvus corone*).

In de onderstaande figuur worden de jaartallen waarin bestrijding werd uitgevoerd, aangegeven in grijze kleur. In de vier onderzoeksgebieden werd in 2000 geen bestrijding (predation control) van kraai en vos uitgevoerd. In veld A werd wel bestrijding uitgevoerd van 2001 tot en met 2004 en nadien tot en met 2008 niet meer. In veld B werd van 2000 tot en met 2004 geen bestrijding uitgevoerd, nadien tot en met 2008 wel. In veld C werd vanaf 2003 tot het einde van de onderzoeksperiode bestrijding uitgevoerd en in veld D werd acht jaar geen bestrijding uitgevoerd.

¹⁸ Paelinckx D. et al. 2009, *Gewestelijke doelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese habitat- en vogelrichtlijn voor Vlaanderen*.

¹⁹ Lengyel S. 2006, *Spatial differences in breeding success in the pied avocet *Recurvirostra avosetta*: effects of habitat on hatching success and chick survival*.

²⁰ Fletcher K. et al. 2010, *Changes in breeding success and abundance of ground-nesting moorland birds in relation to the experimental deployment of legal predator control*. Journal of applied ecology 47: 263-272.

Jaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Veld A									
Veld B									
Veld C									
Veld D									

Uit de studie blijkt dat de biotoopverbeterende maatregelen, zonder predatorcontrole, niet in staat zijn om het aantal broedende vogels te laten toenemen of zelfs een verbetering te brengen in schaarse populaties. Zo werd er in deze studie aangetoond dat er een significant verschil was tussen het aantal succesvolle broedparen tussen de gebieden en jaren met of zonder predatorcontrole (onder andere vos). Zo had een gemiddelde vogel 3,5 keer meer kans om succesvol te zijn in een gebied met predatorcontrole. De studie wees ook uit dat het aantal broedende kieviten met 66% toenam volgend op het seizoen met predatorcontrole en met 36% afnam na een seizoen zonder controle. Voor de plevier en wulp was deze toe- en afname, respectievelijk +36%/-29% en +14%/-17%.

De conclusie van de studie luidt als volgt: “Controlling predators is a potentially important management tool for conserving a range of threatened species. Considerable sums of public monies are currently spent on habitat improvement for conservation and some of these public funds should be used to underpin habitat works with predator removal.”.

– Binnenkort alle soorten de korhoen achterna?

In Vlaanderen beschouwt men de korhoen als een uitgestorven soort. In de brochure ‘Akkervogels in NW-Europa’ van het INBO staan de korhoen, de ortolaan en de grauwe klauwier als ‘sold out’ gecatalogeerd. Tot de jaren 80 konden we in het natuurgebied De Liereman nabij Turnhout nog baltsende korhanen observeren. Vandaag is De Liereman een natuurreservaat zonder één stuk korwild.

In het Duitse natuurgebied Lüneburger Heide, bezuiden Hamburg, stelde men eveneens vast dat de populaties van een aantal soorten – de kraanvogel, de wulp, de ruigpootuil, de dwerguil, de korhoen en diverse andere soorten weide- en heidebroeders – daalden. De stichting Naturschutzgebiet Lüneburger Heide heeft, samen met de deelstaat Sachsen en de Bondsrepubliek, een beheermodel voor het heidegebied opgezet. De nadruk wordt daarbij gelegd op het beperken van de vijanden van het korwild, naast biotoopverbetering. Met het oog daarop heeft men aan intensieve bouwjacht gedaan, waarbij zelfs kunstbouwen werden aangelegd. Een staaltje van pragmatische natuurbescherming!

– Het Zwin als indicator

Het Zwin bestaat hoofdzakelijk uit grote duinmassieven, slikken en schorren. Slikken en schorren zijn door getijden beïnvloede, niet permanent onder water staande, luwe en daardoor slikrijke biotopen en omvatten een breed spectrum aan natuurtypes bepaald door – qua structuur – zeer uiteenlopende vegetaties, binnen Vlaanderen gaande van onbegroeide slikken tot en met wilgenvloedbossen. Deze waterrijke, in Vlaanderen uiterst zeldzame, slikken en schorren hebben een internationaal belang. Aan de Vlaamse kust vinden we zoutwaterslikken en zoutwaterschorren momenteel enkel in het Zwin, aan de monding van de IJzer en in de Baai van Heist. Het opslibben van intertidale schorgebieden betekende een serieuze bedreiging voor hun voortbestaan. Recent heeft men meer en meer aandacht besteed aan die gebieden en her en der worden herstelwerken uitgevoerd aan deze gebieden. Recent heeft men beslist 120 ha polder te ontpolderen ter uitbreiding van de schorgebieden in het Zwin. De zoutwaterschorren met schrale vegetatie zijn vaak foerageer- en broedgebieden voor zeevogels, zoals stern- en pleviersoorten, kluut, tureluur, visdief, kokmeeuw, zilverbmeeuw en dergelijke meer.

Al sedert begin van dit millennium verscheen met de regelmaat van de klok in de pers dat de vogelpopulatie in het Zwin er zienderogen op achteruitgaat. Een van de oorzaken die daarbij wordt aangehaald, is de evolutie van de schorren met schrale begroeiing naar vlaktes met monotone, monospecifieke vegetaties. Een goed beheer is daarom een primaire factor in het behoud van structurele en biologische diversiteit binnen schorren. Een tweede oorzaak die daarbij wordt aangehaald, is de steeds groeiende vossenpopulatie. Het Zwin van weleer was een paradijs voor ornithologen, het huidige Zwin is niets anders dan een groene woestijn.

Uit het antwoord op de schriftelijke vraag (nr. 115/2009-10) van de heer Herman Schueremans blijkt dat er in 1987 niet minder dan 9000 kokmeeuwparen in het Zwin broedden, in 1998 2800 koppels, in 1999 was het aantal paren gedaald tot 650 en in 2003 broedden er nog slechts 11 paren. In de periode 1980-1989 broedden er jaarlijks gemiddeld 48 broedparen van de kluut, 53 van de scholekster, 28 van de tureluur, 22 van de zilvermeeuw, 5695 van de kokmeeuw en 249 van de visdief. In de periode van 1990-1999 – waarin de populatie-expansie van de vos in Vlaanderen aanving – broedden er nog jaarlijks gemiddeld 46 koppels van de kluut, 56 van de zilvermeeuw, 3130 van de kokmeeuw en 77 van de visdief. In de periode 2000-2008 broedden er nog 7 koppels van de kluut, 15 van de scholekster, 15 van de tureluur, 40 van de kokmeeuw en 5 van de visdief, met dien verstande dat er na 2003 van de meeste vogelsoorten geen broedparen meer zijn vastgesteld. Deze periode komt overeen met de explosieve populatiegroei van de vos in Vlaanderen. De broedende eendensoorten werden in dit overzicht buiten beschouwing gelaten, maar vertonen een analoge trend.

In 2007, 2008 en 2009 werd een blok van 23 hectaren schor in de zomer en het najaar begraasd door runderen om de verruiging van de vegetatie tegen te gaan. Toch zien we dat er in 2008 in het Zwin, op een handvol broedparen na, geen broedsuccessen werden vastgesteld. Zou het probleem elders kunnen liggen? Als de vos in een kippenren een slachting kan aanrichten, waarom zou hij dat als ware voedselopportunist in het Zwin niet kunnen? Nochtans hebben diverse in voetnoot aangehaalde studies de nefaste impact van de vos in broedkolonies bewezen!

Uit de afschotgegevens van de wildbeheerdatabank van het Agentschap voor Natuur en Bos blijkt dat in de wildbeheereenheid Damme-Oostkust, die aan het Zwin grenst, in 1999 twee vossen werden gestrekt. In 2002 werden al 59 vossen geschoten en in 2008 – het jaar waarin nagenoeg geen enkel broedsucces werd genoteerd in het Zwin – werden 129 afgeschoten vossen gerapporteerd. Uit wetenschappelijke studies blijkt de verhouding van de voorjaarsstand ten aanzien van de najaarsstand van de vossenpopulatie één op twee te zijn. In de wetenschap dat er dus één vos op twee wordt afgeschoten, kunnen we concluderen dat er zich in 2008 ongeveer 258 vossen in het voorjaar bevonden in de wildbeheereenheid Damme-Oostkust op een werkingsgebied met een totaaloppervlakte van 10.126 ha, wat overeenkomt met één vos op pakweg 40 ha. In 2002 werd in dezelfde wildbeheereenheid slechts één vos op pakweg 130 ha gestrekt.

In het antwoord op schriftelijke vraag nr. 115 van de heer Herman Schueremans stelt de minister dat er bezwaarlijk van een vossenpopulatie in het Zwin kan worden gesproken aangezien één vos een territoriaal gebied bezet van ongeveer 200 tot 400 ha. Aangezien het oude Zwinreservaat slechts 212 hectaren bedraagt, zou er slechts één vos in voorkomen. Uit de geëxtrapoleerde cijfers van de wildbeheerdatabank blijkt dat er minstens 5 à 6 vossen voorkomen. Misschien kan dat aantal nog verhoogd worden met een aantal niet-territoriale vossen.

Op het eiland Amrum, in de Duitse Waddenzee, hebben onbekenden midden de jaren 90 een vossenkoppel uitgezet²¹. Voor de broedvogelkolonies in de natuurreservaten Amrumer Odde en Amrumer Dünen had dit rampzalige gevolgen. Tijdens de strooptochten werden veel eieren gepredeerd. Bovendien waren de vogels zo onrustig, waardoor ze vaak hun nest verlieten en het uitkipsucces fors daalde. In 1996 hadden de ongeveer 6000 meeuwenkoppels geen nakomelingen voortgebracht. Na intensieve bejaging van het koppel – met inmiddels jongen – kon men het aantal terugbrengen tot één vos. Men zou denken dat één vos bezwaarlijk schade kan aanrichten aan de kolonies broedvogels. Toch stelde men in het voorjaar van 2001 vast dat de vos opnieuw een volledige broedkolonie had vernietigd. Na één nachtelijke strooptocht vond men 24 doodgebeten kokmeeuwen terug. In 2003 wisselde de laatste Amrumer vos het tijdelijke voor het eeuwige en trad de rust terug in de broedkolonies, die jaar na jaar aandikten.

- Conflictsituatie met houders van neerhofdieren: Guantanamokippenrennen als oplossing?

Uit verschillende studies blijkt dat de vos vaak meer dieren doodt dan hij consumeert. Zo berekende Kruuk²² dat de vos slechts 5,5% van de zwartkopmeeuwen, die hij tijdens een nachtelijke plundertocht doodde, consumeerde. Dat werd eveneens tijdens een 9 jaar durende studie van Southern²³ (1985) aangetoond, waarbij er jaarlijks slechts een fractie van de gedode dieren werd geconsumeerd. Als voorbeeld zien we dat er in 1978 slechts 15,4% van de gedode ringsnavelmeeuwen werden geconsumeerd. Dat gedrag, het doden van meer dieren dan wat nodig is voor directe consumptie, is beter bekend als ‘surplus killing’. Dat gedrag treedt op wanneer het instinctieve jachtgedrag abnormaal sterk wordt geprikkeld wat het geval is wanneer zeer veel prooi-soorten op een kleine oppervlak worden waargenomen.

Gedomesticeerde dieren kunnen op dezelfde manier als wilde dieren op de aanwezigheid van een predator reageren. Dat werd onder meer bij jonge kalkoenen aangetoond die overvliegende roofvogels herkennen aan hun kenmerkende silhouet en daarop reageren door zichzelf tegen de grond te drukken (Nelissen, 1997). We kunnen eruit afleiden dat pluimvee op de aanwezigheid van een vos zal reageren zoals wilde vogels, door weg te vluchten van de predator. Kippen zijn in een afgesloten ren echter beperkt in hun ontsnappingsmogelijkheden waardoor ze steeds in de buurt van de vos blijven rondfladderen. Dit leidt ertoe dat ook in een kippenren het ‘surplus killing’ gedrag van de vos wordt geprikkeld waardoor één enkele vos verschillende kippen in de ren in één nacht kan doden.

Bepaalde belangenorganisaties promoten de kippenren, hoewel ondertussen – onder meer via mediaberichtgeving – is aangetoond dat ook de kippenren geen 100% sluitend middel blijkt te zijn. Bovendien worden de houders van neerhofdieren op kosten gejaagd en uit contacten met handelaren in levend pluimvee blijkt dat zij sedert een vijftal jaren hun verkoop fel zien dalen. Wanneer zij peilen naar de oorzaken blijkt hun cliënteel het wegvroten van het pluim- en kleinvee door de vos aan te geven. Wanneer dit veelvuldig is gebeurd zien zij ervan af om verdere neerhofdieren te houden, met een derving van inkomen van de handelaren tot gevolg.

- Wildgerelateerde zoönose: alveolaire echinococcose

De vraag tot een intensere bejaging of bestrijding van de vos komt niet enkel vanuit de houders van neerhofdieren en bezorgde natuurliefhebbers, ook de bezorgdheid over wildgerelateerde zoönosen, zoals de vossenlintworm, speelt in het debat mee. Sommige fulminant verlopende infectieziekten zijn zoönosen en zijn afkomstig van bacteriën, protozoa, virussen of wormen die zijn aangepast om in een specifieke gastheer te overleven zonder

²¹ *Ornithologische Mitteilungen*, 2/1997.

²² Kruuk H. 1964, *Predator and anti-predator behavior of the black-headed gull (Larus ridibundus L.)*.

²³ Southern W.E. et al. 1985, *Effects of nine years of fox predation on two species of breeding gulls*.

daar schade aan te richten. Bij andere gastheren kunnen deze zoönosen heftige reacties teweegbrengen.

Alveolaire echinococcose blijft een zeer ernstige ziekte die gelijkenissen vertoont met agressieve leverkanker of levercirrose. De larvale stadia in de eitjes kunnen zich in de lever ontwikkelen tot cysten, in een later stadium kan metastase optreden met secundaire cysten in andere organen, voornamelijk in de longen en de hersenen. De incubatietijd van de aan-doening bedraagt 5 à 15 jaar. Tussen 1997 en 1999 hebben wetenschappers een Europees netwerk voor de gezamenlijke surveillance van alveolaire echinococcose opgezet. Uit de resultaten blijkt dat 70% van de patiënten ook daadwerkelijk klachten – meestal kortademigheid, buikpijn en geelzucht – had, 25% niet. Meer dan 12% van de patiënten heeft op het tijdstip dat de diagnose wordt gesteld al gemetastaseerde echinococcose²⁴. Bovendien wordt door de arts niet steeds de correcte diagnose gesteld, juist vanwege die gelijkenissen met leverkanker.

De Wereldgezondheidsorganisatie beschouwde al in 1990 echinococcose als de meest gevaarlijke zoönose in Europa. In 1997 bedroeg de besmettingsgradiënt in de besmette gebieden tussen 0,02 en 1,4 gevallen per 100.000 inwoners. Jaarlijks worden er in Zwitserland 5 à 10 nieuwe gevallen ontdekt, in Duitsland zijn dat tussen de 15 en 25 gevallen. In de periode van 1970 tot 1983 werd 75% van de 136 gevallen in Zwitserland gevonden in gebieden met een besmettingsgraad van de vossenpopulatie hoger dan 20%²⁵. In de wetenschap dat in Wallonië de besmettingsgraad in bepaalde gebieden hoger is dan 50%, mogen we terecht vrezen dat er inderdaad onheil op ons af dreigt te komen.

Literatuurstudie leert ons dat de vossenpopulatie verviervoudigd is in de meeste Europese landen gedurende de laatste 15 jaar, een tendens die in Vlaanderen niet anders is. Het Robert Koch Instituut in München heeft berekend dat het risico op besmetting verzeenvoudigd is gedurende de laatste 20 jaar in Duitsland. Tot slot stelt de studie van Andrew Hemphill, parasitoloog aan de Universiteit van Bern, dat het aantal besmettingen gecorreleerd is aan de dichtheid van de vossenpopulatie. Hoe hoger een populatie, hoe groter de kans dat de populatie besmet geraakt met de vossenlintworm en dus hoe groter de kans dat de mens besmet raakt.

De studie van Muriël Vervaeke²⁶ stelt dat de vossenlintworm zich geleidelijk aan vanuit Wallonië in noordwestelijke richting in Vlaanderen zou verspreiden. Gaan we de parasiet op een latente manier Vlaanderen laten veroveren en pas de alarmklok luiden als er jaarlijks 15 gevallen van humane alveolaire echinococcose bekend raken of is het tijd om het debat te voeren over een aanvaardbare vossenpopulatie in Vlaanderen om derhalve de kans op dispersie tegen te gaan? In het met lintbebouwing doorsneden Vlaamse landschap is de kans van transmissie van vos op kat of hond veel reëler in vergelijking met regio's met meer kernbebouwing. Er zullen immers altijd mensen bestaan die hun hond en kat te weinig ontwormen, waardoor de kans van herbesmetting van huisdier op huisdier/vos reëel blijft.

Onderzoekers stellen dat juist jongere vossen meer vatbaar zijn voor de vossenlintworm en dat door een meer intensieve bejaging een turn-over binnen de populatie zal ontstaan, wat dan weer zal resulteren in een grotere reproductierespons. Door die grotere aanwezigheid van jongen en de grote mobiliteit van de vos zou dat de verspreiding van de vossenlintworm in de hand werken. De wetenschap heeft ook aangetoond dat jonge vossen pas afge-

²⁴ EurEchinoReg: European Network for concerted Surveillance of Alveolar Echinococcosis SOC 97 20239805F01, Final report.

²⁵ Eckert J. 1989, *Prevalence and geographical distribution of Echinococcus multilocularis infection in humans and animals in Europe*. WHO informal Consultation on alveolar echinococcosis (WHO/VPHECHIN.RES./WP/89.4).

²⁶ Vervaeke M. et al. 2003, *Echinococcus multilocularis (Cestoda, Taeniidae) in Red foxes (Vulpes vulpes) in northern Belgium*.

stoten worden van de moeder vanaf het einde van de zomer. Daarom pleit Open Vld voor de opening van de jacht op de vos vanaf 1 juli, omdat dan de eventueel jonge besmette vossen zich nog in het ouderlijk territorium bevinden en in datzelfde territorium kunnen worden gestrekt, zodat de dispersie van de vossenlintworm wordt tegengegaan.

In landbouwmilieus bestaat bovendien een groeiende ongerustheid over de mogelijke overdracht van zoönosen op het klein- en grootvee. Zo zouden tegenwoordig besmettingen met *Sarcosporidiosis* species, *Neospora* species en *Toxoplasma* species weer meer voorkomen. De vos zou één van de mogelijke vectoren van deze zoönosen kunnen zijn, aldus bezorgde landbouworganisaties. Om verder inzicht te verkrijgen in deze besmettingen ware het dus aangewezen om onderzoek te sponsoren naar de mogelijke overdragers van deze protozoaire aandoeningen binnen de wilde fauna (carnivora).

Uit het bovenstaande betoog blijkt de aanvaardbare bovengrens van de vossenpopulatie overschreden te zijn. Om de houders van neerhofdieren enig soelaas te bieden, is een brochure uitgegeven door het INBO die de klein- en pluimveeliefhebber uitlegt hoe een Guantanamokippenren gebouwd moet worden. Uit mediaberichtgeving uit de Vlaamse Ardennen bleek ook die nauwelijks te helpen. Bovendien benadert men daardoor slechts een deelaspect van de problematiek. Er wordt geen oplossing geboden voor schade aan de wilde fauna, het ondermijnen van de instandhoudingsdoelstellingen door een te hoge predatiedruk en toekomstige risico's voor de volksgezondheid!

Bovendien grijpen steeds meer mensen naar ongeoorloofde middelen, zoals stroppen, klemmen en vergif. Vaak worden enkel de jagers met de vinger gewezen, maar ook houders van kleinvee zouden zich eraan vergrijpen. Die ongeoorloofde middelen zijn niet selectief, dat wil zeggen dat ieder dier in een klem terecht kan komen, met het nodige lijden van dien. Hetzelfde geldt voor het gebruik van gifstoffen. Die middelen zijn onder geen beding geoorloofd door de regelgever en mogen dat ook geenszins worden in de toekomst. Het gebruik ervan is wel een indicator dat het maatschappelijke draagvlak voor de vos in Vlaanderen overschreden is.

2. De Vlaamse wetgeving

In de meeste Europese landen zijn de wettelijk toegelaten maatregelen om de vos te reguleren zeer uitgebreid. Zo komt er in die landen bijvoorbeeld een zeer beperkte schoontijd voor en mag men nachtelijk afschot uitvoeren; ook de bouwjacht komt er voor (Hunting act 2004; Bundesjagdgesetz Duitsland; Nederlandse Flora- en Faunawet). In vergelijking met die landen zijn de mogelijke maatregelen die men wettelijk gezien in Vlaanderen mag toepassen, echter te beperkt.

In Nederland heeft de vos tussen 2002 en 2006 een volledig beschermd statuut gekregen. Na 2002 zag men een explosie van de vossenpopulatie met als gevolg een nefaste afname van de populatie weide- en akkervogels, zoals de grutto. Natuurreservaten die weleer wemelden van weide- en akkervogels waren gedoemd onder te gaan. Tegelijkertijd steeg het aantal klachten van houders van neerhofdieren. In 2006 trok men in Nederland lessen uit die evolutie. De Nederlandse minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Gerda Verburg, liet in een brief van 29 juli 2010 aan de heer Herman Schueremans weten dat haar ambtsvoorganger de bejaging van de vos fel versoepeld heeft om de terugloop van de weidevogelstand een halt toe te roepen. Daardoor kwam de vos op de landelijke vrijstellingslijst, werd hij ruim bejaagbaar, werd de bouwjacht buiten de schoontijd met de aardhond toegestaan en werd op provinciaal niveau de jacht met kunstmatige lichtbronnen bij nacht geregeld.

In Vlaanderen kan de vos slechts bejaagd worden vanaf 1 oktober tot en met 14 februari. Bestrijding is na voorafmelding eveneens toegestaan maar kan conform artikel 20, §4, dan weer beperkt of verboden worden. De minister verwijst vaak naar de wettelijke mogelijk-

heid om bijzondere jachtwachters aan te stellen op het niveau van de wildbeheereenheid. Sinds het Koninklijk Besluit van 8 januari 2006 tot regeling van het statuut van de bijzondere veldwachters van kracht is, zijn er zo goed als geen nieuwe bijzondere jachtwachters aangesteld. De laatste twee decennia zijn de aantallen bijzondere jachtwachters gehalveerd. Die ministeriële suggestie zal dus geen soelaas bieden!

Bepaalde belangenorganisaties trachten de publieke opinie te beïnvloeden door zich te focussen op de hoge aaibaarheidsfactor van de vos, waardoor het debat een emotioneel geladen gehalte krijgt. Het emotionele aspect zoals in de film ‘The Fox and the Child’ mag in dit debat geen rol spelen.

Het enige soelaas om de door de vos veroorzaakte maatschappelijke overlast te reduceren is de populatiedichtheid drastisch naar beneden halen. Bepaalde belangengroepen scharen zich achter de stelling dat het bejagen van de vos voor een turn-over in de populatie leidt, waardoor er meer jongen zullen worden geboren. Deze stelling is ongetwijfeld wetenschappelijk onderbouwd, maar tegelijkertijd kan de wetenschap ondersteunen dat de verhoogde reproductierespons niet oneindig groot is. We zullen geen gemiddelde vossenworpen zien ontstaan van pakweg twaalf jongen. Indien de jagerij ruimere middelen krijgt om de vossenpopulatie te drukken zal de reductie van de populatie groter zijn dan de turn-over die ontstaat en zal derhalve de populatie dalen.

– Lokaas in de kastval

Vanuit de jagerij zijn er meermaals vragen gesteld aan diverse natuurinspecteurs en aan het hoofd van het Agentschap voor Natuur en Bos omtrent het al dan niet gebruiken van slacht- en vleesafval in de kastval. Binnen het Agentschap voor Natuur en Bos geeft men geen eensluidend antwoord. De ene bron stelt dat slachtafval of vlees in de kastval gebruikt kan worden, de andere bron spreekt dat weer tegen.

Artikel 19 van het Jachtdecreet van 24 juli 1991 stelt: “Het is te allen tijde verboden gebruik te maken van netten, strikken, stroppen, lokaas, giftige stoffen en van enig ander tuig geschikt om jaagbaar wild te vangen, te doden of om het vangen of doden van dat wild te vergemakkelijken.”.

De ene natuurinspecteur stelt dat het gebruik van lokaas volledig verboden is. De andere stelt dat wanneer spijs op een oneigenlijke manier gebruikt wordt om wild te bemachtigen of te doden, dat inderdaad onder de definitie van lokaas valt, hetgeen dus krachtens het decreet verboden is. Wanneer bij een door de regelgever toegestaan jachtmiddel gebruikgemaakt wordt van een middel dat leidt tot een optimale werking van dat jachtmiddel, dan valt dat geenszins onder de definitie van lokaas en wordt dat niet als verboden handeling bestempeld.

Bovendien heeft de vorige regelgever een impliciete redenering gehanteerd, ook in het Openingsbesluit en het Jachtvoorwaardenbesluit. De trechtersval voor de vangst van kraaien en eksters is een middel dat de regelgever toestaat op basis van bijlage III van het besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer. Daarin heeft de regelgever specifiek opgenomen dat het gebruik van slachtafval en vlees in de trechtersval verboden is. De achterliggende gedachte is dat men daardoor roofvogels zou kunnen aantrekken in de trechtersvallen, waardoor de trechtersval een oneigenlijk gebruik krijgt.

Wanneer de regelgever het gebruik van de kastval toestaat, dan staat hij eveneens toe dat deze op een efficiënte manier kan worden gebruikt, zijnde door gebruik te maken van vlees of slachtafval. In het geval van de kastval kunnen geen roofvogels worden gevangen. Wanneer de regelgever het vlees of slachtafval in de kastval had willen verbieden, dan zou dat expliciet zijn opgenomen in de regelgeving, hetgeen thans niet het geval is. Bovendien

kan de kastval geen oneigenlijk gebruik meer kennen omdat sinds het Jachtvoorwaardenbesluit van kracht is, de opening, die zich thans in het maaiveld van de kastval moet bevinden, verruimd is tot 6,5 cm waardoor alle marterachtigen kunnen ontsnappen.

Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft een document uitgegeven waarin de wettelijke bestrijdingsmogelijkheden van de vos worden toegelicht: ‘Schade door vossen: wettelijke bestrijdingsmogelijkheden’. Daarin staat na de passus van het gebruik van de kastval een opsomming van hetgeen verboden is: “het gebruik van netten, strikken, stroppen en giftig lokaas is verboden.”. Er staat dus geenszins bij dat het gebruik van vlees of slachtafval verboden is.

Om klaarheid te scheppen en om rechtszekerheid te creëren, ware het dus beter dat de regelgever het gebruik van slacht- en vleesafval of dode lokdieren expliciet in artikel 20 en 21 van het Jachtvoorwaardenbesluit zou toestaan.

– Nachtelijke bejaging met kunstlicht

Gezien de vos ’s nachts langs kanten, grachten, beken, in beemden en weiden foerageert, is de kans om een vos te strekken ’s nachts groter dan overdag. Bovendien vindt men in Vlaanderen zeer veel monoculturen, vooral grote maïslandvlakten, die jachttechnisch zeer moeilijk te bejagen zijn. Vandaar dat het ons zinnig lijkt om de meest efficiënte manier van jagen – de jacht bij nacht met kunstlicht – op de vos toe te staan in Vlaanderen.

Omdat de toezichthoudende overheden (natuurinspectie en politie) nog het onderscheid moeten kunnen maken tussen stroperij en legale nachtjacht, zou dat evenwel pas toegestaan kunnen worden na voorafmelding aan de lokale politionele diensten met melding van het tijdstip van het begin en het tijdstip van het einde van de nachtjacht.

– Ruimere bejagingsperiode

Het lijkt ons zinnig om analoog met de ons omliggende landen een ruime jachtopeningsperiode in te stellen voor de bejaging van de vos om de populatie te doen inkrimpen. Om de kans op het voortbestaan van de vos te garanderen, moet een beperkte schoontijd vastgesteld worden, van pakweg 15 maart tot 1 juli.

Herman SCHUEREMANS

Vera VAN DER BORGHT

Sven GATZ

Karlos CALLENS

Lydia PEETERS

Annick DE RIDDER

Gwenny DE VROE

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° het besluit van de Vlaamse Regering van 30 mei 2008 houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder de jacht kan worden uitgeoefend, en het besluit van de Vlaamse Regering van 30 mei 2008 betreffende de jachtopeningstijden in het Vlaamse Gewest voor de periode van 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2013;
 - 2° de nefaste invloed van de vos op de wilde fauna, zoals bewezen in diverse internationale studies;
 - 3° het stijgende aantal klachten van sier-, klein- en pluimveehouders;
 - 4° de instandhoudingsdoelstellingen voor diverse Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten in Vlaanderen, die slechts kunnen worden gehaald indien aan predatiecontrole wordt gedaan;
 - 5° het feit dat de vos een dier is dat vrijwel uitsluitend 's nachts foerageert;
 - 6° de rechtsonzekerheid over het gebruik van slacht- en vleesafval bij het gebruik van de kastval;
- overwegende dat:
 - 1° de bejagings- en bestrijdingsmogelijkheden van de vos in de meeste Europese landen veel ruimer zijn dan in Vlaanderen;
 - 2° de staat van instandhouding van de vos gecatalogeerd staat als 'Least Concern' op de rode lijst van de International Union for Conservation of Nature;
- vraagt de Vlaamse Regering:
 - 1° artikel 6, 2°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 30 mei 2008 betreffende de jachtopeningstijden in het Vlaamse Gewest voor de periode van 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2013, te wijzigen en de jacht op de vos toe te staan van 1 juli tot en met 15 maart;
 - 2° artikel 20 en 21 van het besluit van de Vlaamse Regering van 30 mei 2008 houdende vaststelling van de voorwaarden waaronder de jacht kan worden uitgeoefend, te wijzigen zodat het gebruik van slacht- en vleesafval, alsook karkassen van kleine gewervelde dieren expliciet toegestaan wordt;
 - 3° in de mogelijkheid te voorzien om de vos bij nacht met kunstlicht te bejagen na voorafmelding aan de lokale politiezones van het tijdstip van het begin en het einde van de jacht;
 - 4° in overleg met de Federale Regering eventuele tegenstrijdigheden met de wapenwetgeving weg te werken, met de bedoeling dat men 's nachts de vos zou kunnen bejagen vanuit het voertuig met het kogelwapen;
 - 5° onderzoek te steunen naar de mogelijke overdracht van protozoaire aandoeningen (door onder andere sarcosporidiosis species, neospora species en toxoplasma species) van vossen op klein- en grootvee.

Herman SCHUEREMANS

Vera VAN DER BORGHT

Sven GATZ

Karlos CALLENS

Lydia PEETERS

Annick DE RIDDER

Gwenny DE VROE